

5 Lule- og sørsamisk fjernundervisning

Kevin Johansen, cand.polit. UiT / Universidad de Granada. Seniorrådgiver hos Fylkesmannen i Nordland

Sammendrag:

Samisk fjernundervisning har i løpet av de siste femten årene vokst fram som den mest brukte alternative opplæringsformen for elever som bor i områder der man ikke har tilgang på stedlige samisklærere. Dette er en svært utbredt opplæringsmetode for urfolk i mange land, men også en metode som av enkelte ses på som kontroversiell.

Elevene er i dag digitalt innfødte, og da er det også bedre muligheter for å sikre kvalitativt god fjernundervisning. Det er åpenbart at alternativet til fjernundervisning i de aller fleste tilfeller er at eleven ikke får samisk språkopplæring, fordi denne metoden brukes i de tilfellene der det ikke finnes lærerkrefter på stedet.

Tallene viser at elevtallet for fjernundervisning varierer fra år til år. For sørsamisk i grunnskolen er elevtallet for fjernundervisning betydelig, og enkelte år er det flere fjernundervisningselever enn stedlige elever. For lulesamisk grunnskoleopplæring er tallet langt lavere. Dette kommer av mer konsentrert bosetting i lulesamisk område. I videregående opplæring skiller lulesamisk seg ut ved at alle elevene får sin språkopplæring som fjernundervisning.

5.1 Innledning

Det er nå 15 år siden man begynte med forsøk med samisk fjernundervisning i Norge. Bakgrunnen var et ønske fra sentrale myndigheter om at samiske elever skulle ha mulighet til å bo hjemme samtidig som de fikk sin samiskopplæring. I mange tilfeller måtte elevene tidligere flytte til internatskoler for å få sin rettmessige opplæring i samiske språk.

I Norge ble den organiserte fjernundervisninga opprettet etter at det var gjennomført prosjekter som hadde som formål at samiske elever skulle motta samisk språkopplæring og samtidig kunne bo hjemme (Rønning, 2005). Prosjektet ble avsluttet i 2004, og det var den offisielle oppstarten for den organiserte samiske fjernundervisninga.

Fjernundervisning er en pedagogisk metode der samisklærere var pionerer. Da man begynte med samisk fjernundervisning, var det svært få som hadde kompetanse på området i Norge, og samisklærerne måtte i stor grad utvikle metodikken og organiseringen av undervisninga sjøl. I internasjonal målestokk har også fjernundervisning i stor grad vært et urfolksinitiativ. På grunn av få språklærere og urbanisering blant urfolk har man måttet benytte fjernundervisning for å sikre at oppvoksende generasjoner får mulighet til å lære seg urspråket.

5.2 Økende behov for samisk fjernundervisning

Da opplæringslova ble innført, innså man at mange skoleeiere utenfor samiske kjerneområder ville ha store vanskeligheter med å tilby stedlig opplæring i samisk (Rønning, 2005, s. 9).

Modellen for alternativ opplæringsform som blei utvikla, bestod av tre dimensjoner:

1. Fjernundervisning
2. Ambulerende lærer
3. Språksamlinger

Opplæringsmodellen ble utviklet i nær dialog med samiske opplæringsmiljøer, og sentrale myndigheter så nødvendigheten av at institusjoner med nær kontakt med samiske opplæringsmiljøer hadde koordineringsansvaret for samisk fjernundervisning.

Fylkesmennene i Finnmark og Nordland ble forespurt av sentrale myndigheter om å påta seg dette koordineringsansvaret. Fylkesmennene var positive, men svarte at det kun var aktuelt å påta seg et slikt ansvar om samiske opplæringsmiljøer mente dette var hensiktsmessig og ønskelig. Departementet gikk i dialog med samiske miljøer, som støttet ideen. Dermed fikk Fylkesmannen i Finnmark koordineringsansvaret for nordsamisk fjernundervisning og Fylkesmannen i Nordland koordineringsansvaret for sørsamisk fjernundervisning.

På dette tidspunktet ble det ikke vurdert et tilsvarende koordineringsansvar for lulesamisk fjernundervisning, men etter en dialog med lulesamiske kompetansemiljøer på et seinere tidspunkt fikk Fylkesmannen i Nordland også koordineringsansvaret for lulesamisk fjernundervisning.

5.3 Hva er fjernundervisning?

Fjernundervisning kan defineres på følgende måte:

Fjernundervisning er en måte å organisere undervisning på der eleven eller studenten helt eller delvis har kontakt med lærestedet uten å behøve å være til stede fysisk på dette stedet.¹

Denne formen for opplæring kan også kalles fleksibel opplæring, nettstudier, IKT-støttet læring, fleksibel opplæringsmodell, osv.²

Samisk fjernundervisning foregår i all hovedsak i *sanntid*, det vil si at lærer og elev(er) er oppkoplet til samme tid. Dette er det motsatte av *asynkron* opplæring, der en

¹ Wikipedia: <http://no.wikipedia.org/wiki/Fjernundervisning>

² Utdanningsdirektoratet 2015

fjernundervisningslærer utvikler nettbaserte leksjoner og eleven arbeider med dette på et annet tidspunkt.

Det var tidligere lagt stor vekt på hvilke tekniske løsninger man skulle benytte; de fleste var veldig kostnadskrevende. I dag er tekniske løsninger for fjernundervisning billige å bruke, og fjernundervisningslærerne har stor frihet til å velge mellom ulike løsninger. Læreplanene i samisk er metodefrie når det gjelder hvordan man skal oppnå kompetansemålene i faget.

Retten til opplæring i samisk er hjemlet i opplæringslova § 6 og i forskrift til opplæringslova § 7-1, som omtaler alternative opplæringsformer. Opplæringslova § 13-1 sier at det er kommunen og skoleeieren som har plikt til å oppfylle opplæringa, også samisk opplæring.

Samiske elever fikk sine rettigheter vesentlig styrket etter innføringen av opplæringslova i 1998. Uten denne loven ville samisk språkopplæring stått langt svakere i dag.

Samisk fjernundervisning har metodisk mye til felles med andre former for fjernundervisning, men skiller seg ut ved at fjernundervisning i de fleste andre sammenhenger er en undervisningsmetode for å nå store elev- og studentmasser. For samisk fjernundervisning er metoden ofte brukt for å nå få elever som bor i områder uten samisklærere. Likevel har urbanisering og spredt bosetting også økt behovet for samisk fjernundervisning. For sørsamisk i grunnskolen har det enkelte år vært flertallet som har fått sin språkopplæring som fjernundervisning, og mindretallet har fått klasseromsundervisning.

5.3.1 Elevenes rettigheter som fjernundervisningselever

Samiske elever som får sin språkopplæring som fjernundervisning, har de samme rettighetene som elever som får samiskopplæringa som stedlig opplæring, klasseromsundervisning. De følger den samme læreplanen, har samme minstetimetall og skal vurderes på samme måte som andre samiskelever.

Det betyr at fjernundervisningselevne skal oppnå de samme kompetansemålene og øvrige målsettinger i læreplanen. Forskjellen er at det brukes en annen opplæringsmetode for fjernundervisningselevne. Under vises omfanget av samiskopplæringa i grunnskole og videregående opplæring:

Tabell 5.1 Fag- og timefordeling samisk

Grunnskole	1.–4. trinn	5.–7. trinn	8.–10. trinn
Førstespråk	160 t. pr. år	104 t. pr. år	94 t. pr. år
Andrespråk	87 t. pr. år	87 t. pr. år	76 t. pr. år
Videregående opplæring	Vg. 1	Vg. 2	Vg. 3
Studiespesialisering	103 t.	103 t.	103 t.
Yrkesfag	45 t.	45 t.	(219 t. ved påbyggn.)

Tabellen viser timetallet for samiskelever uavhengig av opplæringsmetode. De fleste samiskelever følger læreplanene for samisk som andrespråk. Her er det to alternativer, samisk som andrespråk 2 og samisk som andrespråk 3. De har samme timetall, men for samisk som andrespråk 3 beregner man at elevene oppnår om lag to tredeler av kompetansemålene som de

som har samisk som andrespråk 2 oppnår.³ Timetallet er oppgitt i 60-minutters enheter og er et minstetimetall. Det kan for øvrig justeres innenfor bolkene slik at man for eksempel innenfor 1.–4. trinn kan ha noe flere timer ett år og noe færre et annet år. Totalsummen innenfor bolken skal likevel ikke gå under minstetimetallet.

5.3.2 Hvem tilbyr lule- og sørsamisk fjernundervisning?

Det har i en årrekke vært utført et strategisk arbeid for å sikre at utvalgte skoler innehar spesialkompetanse i samisk fjernundervisning. Det har vært et ønske at det er de samme skolene som tilbyr dette over tid, for å sikre at de til enhver tid innehar den nødvendige kompetansen i fjernundervisning både pedagogisk, teknisk og organisatorisk.

I dag tilbys lulesamisk fjernundervisning i grunnskolen fra Grønnåsen skole i Bodø. Lulesamisk fjernundervisning i videregående opplæring tilbys av Nordland fylkeskommune. Arran har tilbudt denne tjenesten i en årrekke, men det har vært et ønske at opplæringa skal inn under offentlige skoler, slik det er for nord- og sørsamisk.

I sørsamisk område tilbys fjernundervisning av Brekken oppvekst- og lokalsenter og Åarjel-saemiej skuvle i Snåsa. Sørsamisk kunnskapspark (tidligere Sameskolen for Midt-Norge i Hattfjelldal) tilbyr fjernundervisning både for grunnskolen og videregående opplæring. Røros videregående skole og Grong videregående skole tilbyr fjernundervisning på videregående nivå.

5.3.3 Demografisk utvikling og konsekvenser for samisk fjernundervisning

Broderstad og Sørli (2012) påpeker at det er økende urbanisering blant samer. I tillegg ser vi det av utviklingen i Sametingets valgmanntall, der byer har stor vekst. Tromsø er nå den kommunen med nest flest manntallsførte, og Bodø har hatt ei økning i valgmanntallet på 421 prosent fra 2008–2017 (nrk.no).⁴

Denne kontinuerlige urbaniseringen øker etterspørselen etter samiskopplæring i byer og større tettsteder. I tillegg til dette er det ei kontinuerlig økende bevissthet blant samer i byene om at de i større grad ønsker samiskopplæring. Summen av dette medfører ei vesentlig økning i behovet for samiske opplæringstilbud i byene. Det ser imidlertid ikke ut til at samisklærere i samme grad har flyttet til byene. Fortsatt er det store flertallet av samisklærere bosatt i tradisjonelle samiske områder, og det ser ut til at under fem byer i Norge kan hevdes å ha et større fagmiljø med samisklærere (Johansen, 2016).

Denne situasjonen med økende flyttestrømmer og flere samer bosatt i byer som ofte mangler samisklærere, gjør at fjernundervisning som metode blir helt nødvendig for å sikre samiske elevers rett til samiskopplæring. I mange tilfeller er det ikke mulig å få opplæring i samisk uten at brorparten av denne opplæringa gjennomføres som fjernundervisning.

³ <https://www.sametinget.no/Tjenester/Opplaering-og-laeremidler/Laereplaner-for-faget-samisk>

⁴ <https://www.nrk.no/sapmi/det-er-flere-samer-i-tromso-enn-i-karasjok-1.13653304>

5.3.4 Gjennomføring av fjernundervisning, påkrevet kompetanse

I den spede begynnelsen for samisk fjernundervisning var dette en metode som skulle benyttes til få elever. På grunn av den demografiske utviklingen som er beskrevet over, er det etter hvert blitt en metode som brukes til å nå de mange. Dette endrer betydningen for fjernundervisning i en samisk språkopplæringskontekst og betyr at det er svært viktig at samisk fjernundervisning holder høyt kvalitativt nivå og bidrar til at elevene oppnår kompetansemålene i læreplanen.

I de første årene med fjernundervisning var det ofte store tekniske utfordringer, og mye opplæringstid gikk bort til tekniske problemer. I dag er disse problemene langt mindre. Dette kommer delvis av bedre teknisk utstyr og bedre utbygde datalinjer, men i større grad av langt større teknisk kompetanse hos både fjernundervisningslærerne, men også hos fjernundervisningselevne, som nå kan betegnes som *digitalt innfødte*.

Da man begynte med samisk fjernundervisning, var det lite fokus på pedagogikk og mye fokus på teknologi i oppstartfasen. Det ble i liten grad tatt høyde for at man behøvde en annen metodikk, en egen fjernundervisningsdidaktikk når man underviste i samisk via lyd- og bildestudio. Dette har styrket seg vesentlig, og det har vært gjennomført betydelig kompetanseheving i å dreie fokus «fra perm til skjerm», som ett av kompetansetiltakene ble kalt. Nå er fokus på didaktikken, og det tekniske er kun et middel for å oppnå målsettingene i samiskundervisninga.

I 2015 vedtok Kunnskapsdepartementet egne kompetansekrav som gjelder for samiske fjernundervisningslærere. Disse kravene er at lærerne skal inneha kompetanse i:

- Pedagogikk
- Samisk språk
- Fjernundervisningsdidaktikk
- Bruk av tekniske verktøy i opplæringsøyemed

Disse kompetansekravene skulle innfris innen 1. januar 2020. Fylkesmannen i Nordland satte derfor i gang et omfattende kompetansehevingsprogram for sør- og lulesamiske fjernundervisningslærere i samarbeid med fjernundervisningstilbyderne og relevante fagmiljøer. I skrivende stund er status for kompetansen til fjernundervisningslærerne følgende:

Tabell 5.2 Oversikt over kompetansen til lule- og sørsamiske fjernundervisningslærere⁵

Kompetanse	Pedagogisk kompetanse	Etterutdanning i samisk språk	Kompetanse i fjernundervisningsdidaktikk	Kompetanse i bruk av tekniske verktøy i opplæringsøyemed
Andel som innehar kompetansen	30 av 34	32 av 34	31 av 34	33 av 34

Tabellen viser at samiske fjernundervisningslærere har høy kompetanse, og det er lite som mangler for at samtlige fjernundervisningslærere innehar påkrevet kompetanse etter rammeverket. Det planlegges enda et kurs i løpet av 2019, så det er sannsynlig at samtlige lule- og sørsamiske fjernundervisningslærere vil inneha kompetansen de behøver innenfor fjernundervisningsdidaktikk og bruk av tekniske verktøy i opplæringsøyemed, før året er omme.

Rammeverket slår også fast at mottakerskolen/hjemkommunen har ansvar for elevene som mottar fjernundervisning.⁶ Hjemkommunen skal sikre et godt skole-hjem-samarbeid på området. Dette reguleres av § 7-1 i Forskrift til opplæringslova. Fjernundervisning er en alternativ opplæringsform, og da kreves det tettere skole-hjem-samarbeid.

Hjemkommunen skal også tilrettelegge for fjernundervisning på skolen, og rektor er ansvarlig for at kontaktlærer og fjernundervisningslærer har gode rutiner for vurdering.

Fylkesmannen i Nordland gjennomfører dialogmøter med alle skoler som har fjernundervisningselever for første gang, og her deltar også de som er foresatte for fjernundervisningselevne.

Fjernundervisning møter noe skepsis både i enkelte fagmiljøer, men også i omgivelsene generelt. Noe av grunnen til dette har vært at fjernundervisning også internasjonalt i stor grad har vært et urfolksinitiativ. Urfolk i blant annet Canada, USA, New Zealand og Australia var tidlig ute med opplæringsformen. De fleste opplæringsmiljøer mente at dette var en unaturlig opplæringsform uten tilstrekkelig personlig kontakt mellom elev og lærer. Dette har gitt fjernundervisning et ofte ufortjent dårlig rykte i enkelte miljøer.

I og med at barn og unge i dag har helt andre erfaringer med bruk av tekniske verktøy og ofte har et betydelig antall timer med skjermtid hver dag, kan det ikke i samme grad hevdes at fjernundervisning er en unaturlig opplæringsform i dag. Det er også slik at i tillegg til språkopplæring brukes fjernundervisning som metode nå i langt større grad også i andre fag og i andre sammenhenger.

Et godt eksempel her er den amerikanske delstaten Florida, som har endret sin opplæringslov, *The Digital Learning Act*, slik at alle skoleelever mellom 6. klasse og videregående må velge

⁵ Kevin Johansen 2015

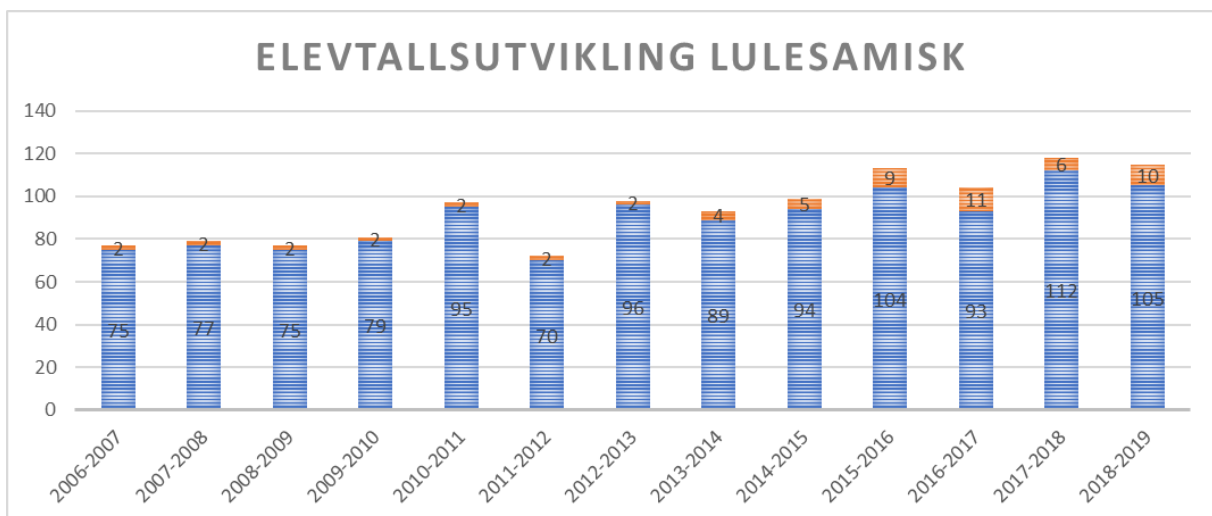
⁶ <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/samisk/rammeverk-for-fjernundervisning/>

ut ett fag der de skal ha sin opplæring som fjernundervisning. Uten det får man ikke vitnemål fra high school. Prosjektet begynte med en pilot i 1996 kalt «Florida Web School Pilot» og endte i 2012 med at alle elever måtte gjennomføre dette. Skoleeierne har vurdert det slik at det å tilegne seg kunnskap via fjernundervisning vil bli så viktig i framtida at alle elever må beherske det. Florida har i tillegg egne videregående skoler som utelukkende driver med fjernundervisning, der elevene får all sin opplæring via skjerm (Simonson, 2016).

5.4 Elevtall for lule- og sørsamisk fjernundervisning

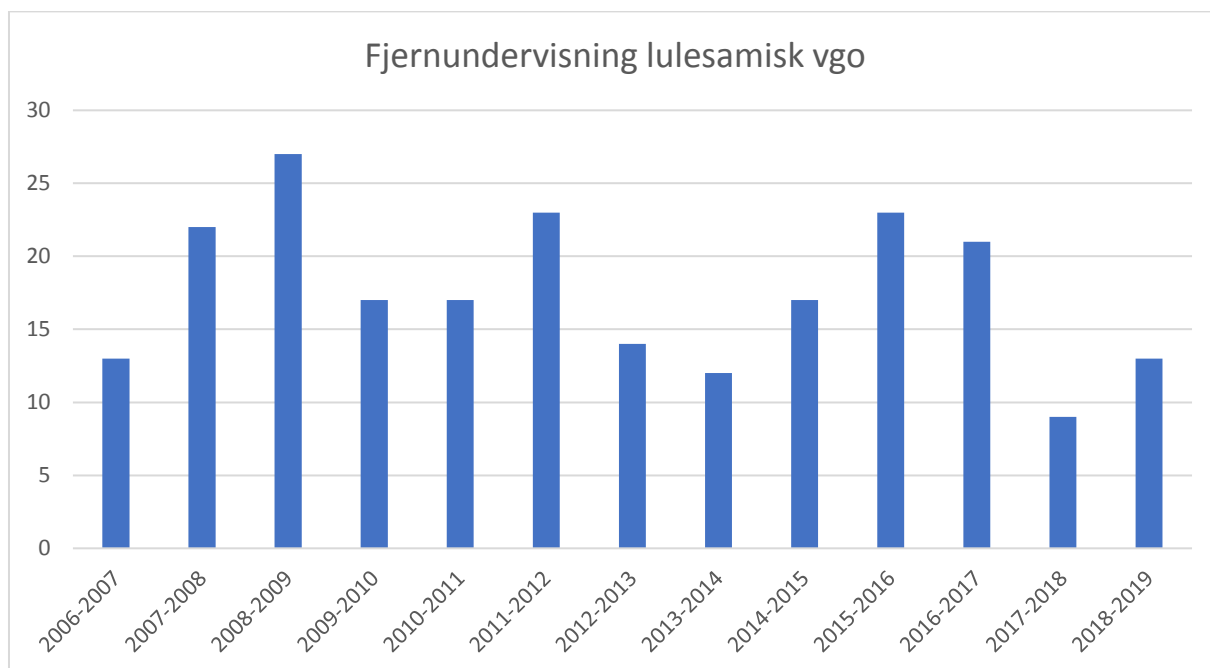
5.4.1 Lulesamisk fjernundervisning

Figur 5.1 Elevtall for lulesamisk i grunnskolen, gult felt er andelen fjernundervisnings elever

Figur 5.1 viser at lulesamisk i grunnskolen har flere elever i dag enn for ti år siden. Vi ser at for lulesamisk er over nitti prosent av elevene stedlige elever, de mottar ikke fjernundervisning. Dette har sin årsak i ei konsentrert bosetting i lulesamisk område. Prosentvis er imidlertid økningen av fjernundervisnings elever stor, selv om elevtallet for fjernundervisning fortsatt kun er en liten andel av den totale elevmassen i lulesamisk. Det er grunn til å tro at antall fjernundervisnings elever i lulesamisk vil øke i årene som kommer. Ikke minst ser vi at om én elev utløser retten til samiskopplæring gjennom fjernundervisning, kommer det ofte til flere i nærområdet som ønsker slik opplæring.

Figur 5.2 Elevtall for lulesamisk i videregående opplæring

Figuren viser at elevtallene varierer for lulesamisk i videregående opplæring. Noe av årsaken til dette er at tallene er relativt små, og kullstørrelsene gir da relativt større utslag på elevtallet.

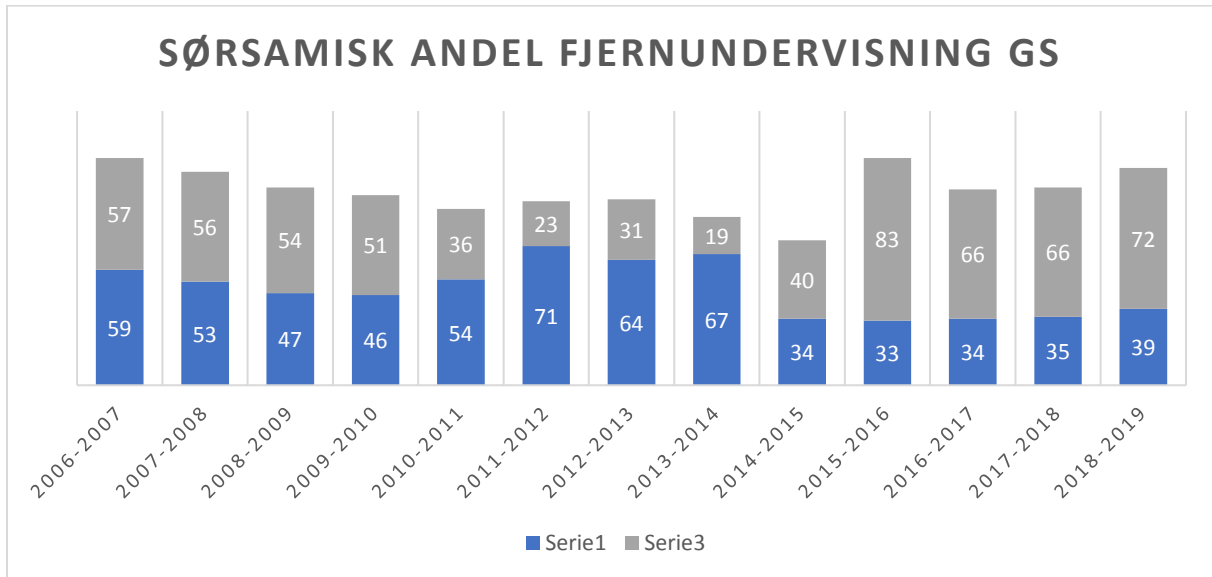
Samtidig ser vi at et økende elevtall for lulesamisk i grunnskolen de siste fem årene ikke har ført til tilsvarende økning i elevtallet i videregående opplæring.

Lulesamisk i videregående opplæring skiller seg vesentlig ut fra annen samiskopplæring ved at samtlige elever som har lulesamisk i videregående opplæring, har det som fjernundervisning.⁷

⁷ Fra høsten 2019 overtar Nordland fylkeskommune fjernundervisningen i lulesamisk på videregående nivå. Da vil noe av opplæringa også gjennomføres som stedlig opplæring – klasseromsundervisning.

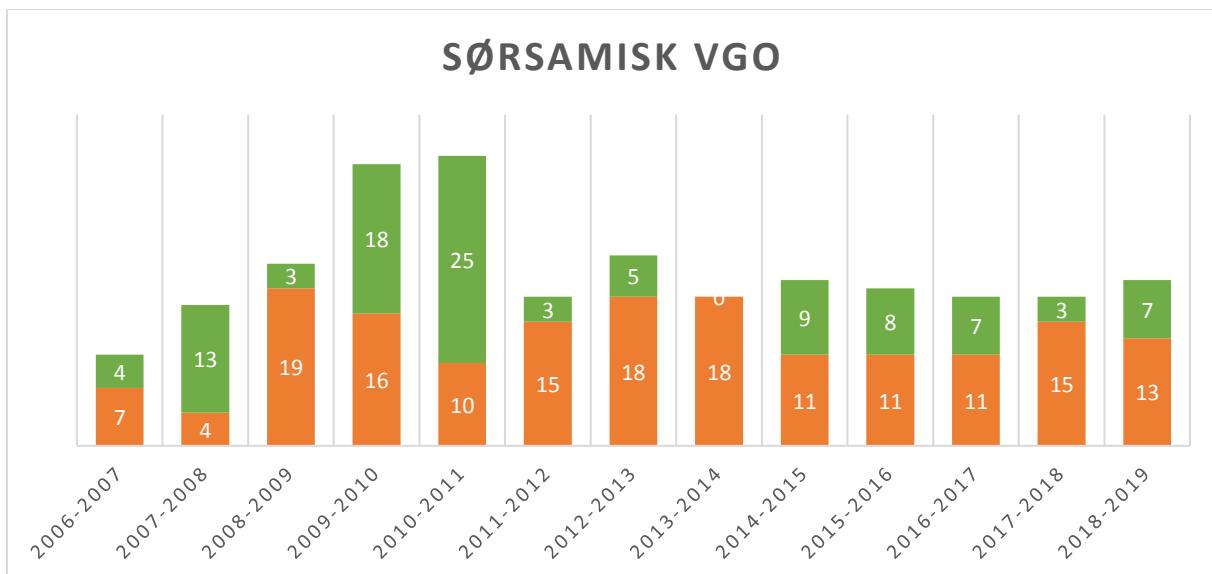
5.4.2 Sørsamisk fjernundervisning

Figur 5.3 Elevtall for sørsamisk i grunnskolen. Blått er fjernundervisningsandelen

Figur 5.3 viser at elevtallet i sørsamisk nå har stabilisert seg på et høyere nivå enn for fem år siden. Skoleåret 2011–2012 skiller seg ut ved at hele 75,5 prosent av elevene hadde fjernundervisning. Vi ser deretter at andelen fjernundervisning går ned. Dette har trolig å gjøre med at det har vært relativt mange sørsamiske lærere i perioden, og at flere kommuner har blitt innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk.

Figur 5.4 Fjernundervisning i sørsamisk i videregående opplæring. Oransje klasserom, grønn fjernundervisning

Figuren viser at i de siste åtte årene har flertallet av elevene som får sørsamisk opplæring i videregående, fått det som klasseromsundervisning, mens det for et par av årene før var flest elever med fjernundervisning. Som vi ser, ligger tallene relativt stabilt de siste åtte årene.

5.5 Forsvinner elevene underveis i opplæringsløpet?

Det har vært mye diskusjon om frafall for samiskfaget, og om elevene slutter med samisk i løpet av grunnopplæringa. Faget samisk skiller seg fra andre fag ved at det er frivillig, med unntak av for noen få forvaltningskommuner. Det medfører at elevene kan slutte med samisk underveis i opplæringsløpet. Ut fra statistikken kan vi ikke entydig trekke slutninger om dette, for det er også tilvekst av elever underveis. Noen begynner med samisk opplæring underveis i løpet og i enkelte tilfeller seint i opplæringsløpet. Man må også ta hensyn til kullstørrelsene, og de har gått ned noen år, uten at det ser ut til at samiskopplæringa har blitt redusert. Da har man relativt sett en oppgang for samisk.

I løpet av grunnskolen kan man ikke si at det er noe frafall. Det vi derimot ser over tid, er at noen av grunnskoleelevene forsvinner når de begynner på videregående opplæring. Dette har vært gjeldende over flere år og må kunne betegnes som en tendens. I og med at man kan velge samisk både i studieforbereende og yrkesfaglige studieløp, skal ikke en nedgang være nødvendig. Men kanskje vurderer noen elever det som for faglig tøft med et ekstra fag i videregående. En klar ulempe om man velger å slutte med samisk før videregående, er at det da blir vanskeligere å ta høyere utdanning i samiske språk eller samiske lærerutdanninger.

5.6 Finnes det alternativer til fjernundervisning?

I utgangspunktet står som tidligere nevnt skoleeiere fritt i hvordan de velger å organisere sin språkopplæring, så lenge det er i overensstemmelse med opplæringslova, følger forskriftene og i det øvrige er innenfor rammene av ansvarlige systemer. Slik sett kunne det tenkes at opplæringa ble gjennomført på andre måter. Dette kunne vært intensiv opplæring med ambulerende lærere, språksamlinger noen uker i året eller andre modeller.

Imidlertid er fjernundervisning den alternative opplæringsformen som har blitt best utviklet. Den er fleksibel slik at den kan ta høyde for elevenes individuelle behov, det har vært ei ekstensiv kompetanseheving for fjernundervisningslærerne, og fjernundervisningstilbyderne har over tid bygd opp forsvarlige og forutsigbare systemer for organisering og gjennomføring av opplæringa. Likevel er det positivt om metoden kombineres med andre opplæringsformer som for eksempel dem som er beskrevet over. Over tid har fjernundervisninga utviklet seg bort fra et fokus på det tekniske og over til det pedagogiske. Det som er viktig, er at det er snakk om opplæring; det tekniske er bare et verktøy for å gjennomføre denne opplæringa.

Det som det er spesielt viktig å påpeke, er at de aller fleste samiske fjernundervisningselevne ikke ville hatt noe alternativt opplæringstilbud om fjernundervisning ikke eksisterte. Fjernundervisning er således det metodiske tilbudet som i høy grad sikrer samiskelever utenfor samiske distrikt et opplæringstilbud i språket.

5.7 Hvor mye skjermtid er akseptabelt?

Det er ubestridelig at barn og unge bruker stadig mer tid på skjermer, og skjermtid er blitt et begrep som kan måles på de fleste mobiler, nettbrett og PC-er. Det positive for samisk fjernundervisning er at dette gir elevene en veldig høy digital kompetanse som gjør at fjernundervisning fungerer bedre og med mindre teknisk trøbbel enn tidligere. Barn får allerede mye av sin uformelle opplæring via skjerm, og da er det i utgangspunktet ikke grunn til å frykte at det skal være spesielt utfordrende å motta også formell opplæring via skjerm.

Samtidig er det ingen foreldre som ønsker at barna skal bruke all sin tid på skjermer. Enkelte psykologer har påstått at mye skjermtid kan skade hjernen (Walker). Det er imidlertid i veldig liten grad dokumentert at dette er tilfelle, og det er også gjort lite forskning på helsemessige og sosiale konsekvenser av skjermtid. Uansett er det viktig å ha fokus på at elevene utvikler sine sosiale og relasjonelle evner uavhengig av hvilken metode de mottar sin opplæring på. Derfor bør fjernundervisningslærere fokusere på dette, og de bør gis kompetanseheving på området.

5.8 Tilrådinger

Den raske utviklingstakten innenfor teknologisk støttet opplæring medfører at man bør ha et kontinuerlig fokus på kompetanseheving for fjernundervisningslærere.

Sentrale myndigheter bør vurdere å opprette ei sertifiseringsordning for fjernundervisnings-tilbydere som oppfyller kompetansekravene i rammeverket for samisk fjernundervisning.

Fjernundervisningstilbyderne og hjemkommunene til fjernundervisningselevne bør etterstrebe at elevene også får samiskopplæring gjennom språksamlinger eller ambulerende lærer der det er behov for det.

En større andel av fjernundervisningen bør gjennomføres i grupper, som flerpartsopplæring, for å øke elevenes læringsutbytte og motivere dem gjennom pedagogisk interaksjon med andre samiskelever. Det vil si at flere fjernundervisningselever samtidig er i digitale klasserom med lærerne og får sin språkopplæring på denne måten.

På grunn av mangel på samiske fjernundervisningslærere bør det utvikles nanoleksjoner og flipped classroom-leksjoner som pedagogisk språklig støtte ved lærerfravær. Dette er sekvenser med digitalt, pedagogisk materiell som elevene kan arbeide med om en kvalifisert samisklærer ikke er til stede.

Elevenes sosiale og relasjonelle evner bør også utvikles gjennom fjernundervisning. Fjernundervisningslærerne bør motta kompetanseheving på hvordan dette gjøres i en digital tidsalder.

Samiskopplæring på videregående bør tilrettelegges slik at flest mulig fortsetter med samisk etter grunnskolen.

Referanser

Broderstad, A. R., og Sørli, K. (2012). Bo- og flyttetrender i norsk-samiske kommuner gjennom 40 år i relasjon til sysselsetting. I *Samiske tall forteller 5*, 2012. Kautokeino: Samisk høgskole.

Johansen, K. (2015). Samisk fjernundervisning. I *Samiske tall forteller 8*. Kautokeino: Samisk høgskole.

Johansen, K. (2016). Samisk lærertetthet. I *Samiske tall forteller 9*. Kautokeino: Samisk høgskole.

Kirschner, P. A. (1996). Design, development and delivery of distance study materials: An industrial approach to distance education. Open University of the Netherlands

Larsen, D. R., og Idivuoma, M. (2017). Det er flere samer i Tromsø enn i Karasjøk. Nr.no. Henta 1.9.2019 fra <https://www.nrk.no/sapmi/det-er-flere-samer-i-tromso-enn-i-karasjok-1.13653304>

Læreplaner for faget samisk. Henta 1.9.2019 fra <https://www.sametinget.no/Tjenester/Oplæring-og-laeremidler/Laereplaner-for-faget-samisk>

Rammeverk for samisk fjernundervisning (2015). Oslo: Utdanningsdirektoratet.

Rønning, W. (2005). Sørsamisk opplæring ved hjemmeskoler. NF-rapport nr. 1, 2005. Bodø: Nordlandsforskning.

Simonson, M. (2016). *Distance Education. Statewide, Institutional, and International Applications*. Fort Lauderdale: Nova Southeastern University.

Skrøvset, S. (2019). I «Preben i 9J og Andrea i 10L går på Norges største ungdomsskole: – Litt skeptisk». nrk.no, 20.8.2019.

Walker, J. (2019). When Did We Get so Scared of `Screen Time`? I *Reason*, juni 2019.

Wikipedia: <http://no.wikipedia.org/wiki/Fjernundervisning>